

Бадзяжныя сабакі

Бываюць выпадкі, калі эканамічныя і сацыяльныя цяжасці вымушаюць людзей пазбаўляцца ад сваіх хатніх любімцаў. Акрамя таго, людзі нярэдка безадказна ставяцца да лёсаў тых, каго прыручылі. Праблемы, звязаныя з гэтым, асабліва ў буйных гарадах, вельмі сур'ёзныя. Сярод іх: сацыяльнае напружанне, гібель жывёл пад коламі машын, здарэнні, якія адбываюцца з прычыны нечаканага з'яўлення такіх жывёл на дарозе, нападу бадзяжных сабак на людзей, небяспека заражэння інфекцыйнымі і паразітарнымі захворваннямі. Чым даўжэй людзі не будуць звяртаць увагі на гэтыя праблемы, тым даражэй будзе каштаваць іх рашэнне ў будучыні.

Пазнаёмцеся з наступным прыкладам і абмяркуйце яго:

Горад і бадзяжныя жывелы

Спецыялісты сцвярджаюць, што для вырашэння праблемы бадзяжных сабак у невялікім горадзе патрабуецца не менш за 2-3 прытулкаў на 50 жывёл. Акрамя таго, неабходна наяўнасць прававых дакументаў, якія абараняюць правы жывёл. Праціўнікі ж гэтага тэзіса падкрэсліваюць, што сёння, калі не ўсе людзі могуць дазволіць сабе паўнаважнае харчаванне, а нярэдка проста галадаюць, гэта не так і важна. Акрамя таго, бадзяжныя сабакі могуць нападаць на людзей, асабліва на сталых і на дзяцей, сабачы брэх перашкаджае нармальна спаць ноччу. Бадзяжныя жывёлы могуць выклікаць і дарожна-транспартныя здарэнні, калі яны раптам з'яўляюцца на дарозе, а кіроўцы спрабуюць іх аб'ехаць.

Сёння ў многіх месцах праблема бадзяжных жывёл практычна выйшла з-пад кантролю. Ніхто не хоча займацца яе рашэннем. І ў пачатку 21 ст. грамадства так яшчэ і не вырашыла:

- Забіваць або не забіваць бадзяжных жывёл?
- Ненавідзець сабак і катой ці любіць іх?
- Ці трэба іх карміць або хай жывуць як змогуць?

Гэтыя пытанні лішні раз сведчаць пра тое, што жыццё сабак і катой побач з чалавекам – усё яшчэ не вырашана да канца праблема. І чым далей адкладаецца яе рашэнне, тым даражэй яно будзе каштаваць. Уладальнікі сабак, экалагі і гуманныя людзі ва ўсім свеце аб'ядноўваюцца вакол ідэі, што існуе адзіны спосаб справіцца з гэтай праблемай, адпаведны чалавечай этыцы: калі папуляцыя бадзяжных жывёл пачынае бескантрольна расці, іх трэба стэрылізаваць.

Абмяркуйце ў групе наступныя пытанні:

- Ці ёсць у вашым горадзе такая праблема?
- У чым прычыны павелічэння колькасці бадзяжных сабак?
- Хто нясе адказнасць за гэта?
- Што можна зрабіць? (Стварэнне прытулкаў, стэрылізацыя жывёл, іх адлоў або знішчэнне, пакінуць усё як ёсць – не забывайце і такую магчымасць).
- У чым перавагі і недахопы кожнага з пералічаных падыходаў?

Прынцыпы навакольнага асяроддзя

- Кожны біялагічны від мае ў прыродзе пэўную ролю (**прынцып экалагічнай нішы**).
  - Памер, хуткасць росту, узроставая структура і размеркаванне папуляцыі віду ў прасторы знаходзіцца пад кантролем яго ўзаемадзеяння з іншымі відамі і з нежывымі фактарамі навакольнага асяроддзя (**прынцып дынамікі папуляцыі**).
  - Сістэмы жыццезабеспячэння нашай планеты могуць вытрымаць вялікае напружанне і нават злоўжыванні, але ёсць межы таго, колькі гэта можа працягвацца (**прынцып межаў**).
-
- Атмасфера, гідрасфера, літасфера (верхняя кара і мантыя) і формы жыцця на Зямлі пастаянна змяняюцца ў адказ на змены ў атрыманай сонечнай энергіі, пульсуючых выкідаў з нетраў Зямлі, рухаў зямной кары, іншых прыродных змяненняў і змяненняў, якія выклікаюцца дзейнасцю чалавека і іншых жывых арганізмаў (**прынцып адаптыўнасці**).
  - Наше жыццё, якасць жыцця і эканоміка цалкам залежаць ад Сонца і Зямлі; наша планета можа абысціся без нас, але мы не можам абысціся без яе (**прынцып капіталу Зямлі**).
  - Зямля не належыць нам, гэта мы належым Зямлі (**прынцып пакоры**).
  - Мы павінны паспрабаваць зразумець прыродныя заканамернасці і устойліва суіснаваць з астатняй прыродай для падтрымання экалагічнай цэласнасці, біялагічнай разнастайнасці і адаптыўнасці сістэмы жыццезабеспячэння Зямлі для нас і іншых відаў (**прынцып устойлівасці**).
  - Калі мы змяняем прыроду для задавальнення нашых патрэбаў або жаданняў, мы павінны для гэтага абраць метады, які мінімізуе магчымую шкоду для нас і іншых жывых істот (**прынцып мінімізацыі шкоды**).
  - Кожны від мае права на жыццё, ці, па меншай меры, на барацьбу за сваё існаванне, проста таму, што ён ужо існуе (**прынцып права відаў на існаванне**).
  - лепшы спосаб абароны відаў і асобных арганізмаў заключаецца ў захаванні прыродных экасістэм, у якіх яны жывуць (**прынцып захавання экасістэм**).
  - Мы не павінны прычыняць залішня пакуты або болю любым жывёлам, якіх вырошчваем для харчавання, на якіх палюем або здабываем іншым спосабам, выкарыстоўваем у навуковых або іншых мэтах (**прынцып гуманнага абыходжання з жывёламі**).
  - Мы можам многае даведацца пра тое, як «працуе» прырода, але прырода да такой ступені неверагодна складаная і дынамічная, што такія веды заўсёды будуць абмежаваныя (**прынцып складанасці**).
  - У прыродзе мы ніколі не можам рабіць нешта адно, – тое, што мы робім, стварае эфекты, якія часта непрадказальныя (**першы закон экалогіі чалавека**).
  - Большасць рэсурсаў абмежаваныя і не павінны быць выдаткаваныя марна; яны не заўсёды даступныя ў большай колькасці, і яны існуюць не толькі для нас (**прынцып захавання рэсурсаў**).

- Неаднаўляльныя рэсурсы павінны выкарыстоўвацца не хутчэй, чым яны папаўняюцца за кошт натуральных працэсаў (**прынцып ўстойлівага выкарыстання**).
- Неаднаўляльныя рэсурсы павінны быць выкарыстаны не хутчэй, чым аднаўляльныя заменнікі могуць быць распрацаваныя або знойдзеныя (**прынцып замяшчэння неаднаўляльных рэсурсаў**).
- Рынкавая цана прадукту павінна ўключаць ўсе меркаваныя сапраўдным і будучым выдаткі, звязаныя з забруджваннем, дэградацыяй навакольнага асяроддзя або іншых шкодных эфектаў, звязаных са стварэннем прадукту, якія перадаюцца грамадству, навакольнаму асяроддзю і будучым пакаленням (**прынцып поўнай акупнасці выдаткаў**).
- Гісторыя паказвае, што найбольш важныя змены былі выкліканыя дзеяннямі людзей і адбываліся па ініцыятыве знізу ўверх, а не зверху ўніз (**прынцып індывідуальнай адказнасці**).
- Мы павінны думаць глабальна і дзейнічаць лакальна (**прынцып змяненняў**).